

White Marriage and Methods of Dealing with it

Authors

F. Askari¹

1. PhD student in educational psychology, Ahvaz Branch, Department of Psychology, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

P. Asgari^{2*}

2. Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Ahvaz branch, Ahvaz, Iran.

A. Asgari³

3. Law student, Islamic Azad University, Ahvaz branch, Ahvaz, Iran.

Abstract

Family is one of the most important basic pillars of society which is formed by marriage. Over time, several factors have transformed the natural and natural routine of marriage and to some extent removed it from the Shari'a and customary state. White marriage is one of the concepts that entered the Iranian culture from the western lifestyle. A bond that exists between two people for an indefinite period of time and lacks social and legal legitimacy in our society. In the current research, which is done by analytical-descriptive method and is a review research in terms of the type of data used, ways to deal with white marriage have been studied. The results of this research show that in our country, the issues on the way to marriage lead people to white marriage. Considering the prevalence of this phenomenon among people in the society, the role of government, national media and family as the most influential factors is very important and requires useful and effective educational measures.

Keywords: marriage, white marriage, cohabitation, ways of coping.

* **Corresponding Author** : Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Ahvaz branch, Ahvaz, Iran. Askary47@yahoo.com

Citation: Askari, Fatemeh, Asgari, Parviz, Asgari, Parviz.(2023).White marriage and ways to deal with it. . *Scientific Journal of Social Psychology, 11(69)14-24*

Publish Date : 20 December 2023

Accept Date :14 November 2023

Receive Date : 11 October 2023

ازدواج سفید و راه‌های مقابله با آن

نویسندگان

فاطمه عسگری^۱

پرویز عسگری^{*۲}

امیررضا عسگری^۳

دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

استاد گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

دانشجوی رشته حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران.

چکیده

خانواده یکی از مهم‌ترین ارکان اساسی جامعه است که با ازدواج شکل می‌گیرد. در طول زمان، عوامل متعددی روال طبیعی و فطری ازدواج را متحول ساخته و تا حدودی آن را از حالت شرعی و عرفی خارج نموده است. ازدواج سفید یکی از مفاهیمی است که از سبک زندگی غربی، وارد فرهنگ ایران شده است. پیوندی که به مدت نامعلوم بین دو نفر برقرار است و فاقد مشروعیت اجتماعی و حقوقی در جامعه ما می‌باشد. در پژوهش حاضر، که به روش تحلیلی-توصیفی انجام شده است و به لحاظ نوع داده‌های مورد استفاده تحقیق مروری می‌باشد، راه‌های مقابله با ازدواج سفید مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در کشور ما مسائلی که برسر راه ازدواج است، افراد را به سمت ازدواج سفید سوق می‌دهد. با توجه به شیوع این پدیده در میان افراد جامعه، نقش حاکمیت، رسانه ملی و خانواده به عنوان تاثیرگذارترین عوامل، بسیار حائز اهمیت است و نیازمند تدابیر آموزشی مفید و مؤثر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: ازدواج، ازدواج سفید، هم‌خانگی، راه‌های مقابله

نویسنده مسئول: استاد گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. Askary47@yahoo.com

استناد به این مقاله: عسگری، فاطمه، عسگری، پرویز، عسگری، پرویز. (۱۴۰۲). ازدواج سفید و راه‌های مقابله با آن. روانشناسی اجتماعی

۶۹، (۱۱)، ۲۴-۱۴

مقدمه

ازدواج صمیمی ترین نوع رابطه در پاسخ به تمامی نیازها، اعم از مادی و معنوی است و یکی از مراحل تکامل انسان محسوب می شود. ازدواج پیامد مقدسی است که در میان تمام اقوام، ملل و در تمامی زمان ها و مکان ها وجود داشته است. رابطه دیرینه ای که در آن زن و مرد زندگی مشترکی را آغاز می کنند و پیمان می بندند که مصاحب و یار و غمخوار هم باشند، همدیگر را خوشبخت کنند، به یکدیگر عشق بورزند و با ازدواج به تنهایی خویش پایان دهند (سعید طالشی و سلطانی، ۱۳۹۷).

ازدواج نوعی از رابطه بین زن و مرد می باشد که طی مراسمی قانونی بنیان یک خانواده را پایه ریزی می کنند. این تعریف شاید تا چند دهه ی گذشته در جهان و در یکی دو دهه گذشته در ایران تنها تعریفی بود که از ازدواج وجود داشت، امروزه با توجه به گذار جوامع از سنت به مدرنیته با اشکال جدیدی از همزیستی روبه رو می شویم که تعاریف جدیدی از ازدواج را مطرح می کنند. ازدواج سفید الگوی جدیدی از این نوع است که با عناوینی چون هم خانگی^۱، هم باشی، هم بالینی، ازدواج سیاه و... در جوامع امروزی ظهور پیدا کرده است. گونه ای از روابط میان زن و مرد که در آن زوجین در قالب زن و شوهر با یکدیگر و در زیر سقف مشترک زندگی می کنند (امجدی، شکر بیگی و معدنی، ۱۳۹۹).

آنچه که به عنوان ازدواج سفید نام گرفته هرچند در دنیا پدیده ی جدیدی نیست، اما در ایران یک شوک فرهنگی به حساب می آید. ازدواج سفید در نهادهای دولتی مربوطه یا سازمان های دینی ثبت نمی شود. در این نوع ازدواج، زن و مرد با هم زندگی می کنند و کارهای مربوط به خانواده بر دوش هر دو نفر است؛ ولی از لحاظ قانونی زن و شوهر محسوب نمی شوند و این یعنی نهایت آسیب به خود فرد بعد از پایان این رابطه (رمضانی فر و آدیش، ۱۳۹۷). هم خانگی به طور کلی به عنوان زندگی مشترک در یک رابطه صمیمی بدون ازدواج تعریف می شود. علیرغم اینکه وضعیت تاهل نشان دهنده نهایی تعهد رابطه است، فرصت ازدواج همیشه برای همه فراهم نبوده است. برای بسیاری از افراد، هم خانگی تنها راه برای نشان دادن چنین تعهدی است و برای برخی دیگر در اولویت قرار دارد (براون، شمیدت، مورو و راگاکس برنس^۲، ۲۰۲۳).

در عصر حاضر، افراد فرصت های بیشتری برای شکل دادن به زندگی خویش دارند. سنت تا پیش از این نفوذ بسیار قدرتمندی بر زندگی مردم داشت و عواملی مثل طبقه اجتماعی، جنسیت، قومیت و غیره می توانست دروازه هایی را به روی افراد ببندد یا بگشاید، اما در دنیای مدرن مردم ناچارند خویشتن خویش را فعالانه بسازند. در مدرنیته جایگاه اجتماعی زنان تغییر کرده است و زنان بسیاری وارد بازار کار شده اند. این واقعیتی است که زندگی شخصی هر دو جنس را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. فرصت های وسیع حرفه ای و تحصیلی، بسیاری از زنان را به کنارگذاشتن ازدواج و بچه دار شدن ترغیب کرده است. در دنیای مدرن انسان ها عاملان فعالی هستند که نقشها را برای خود خلق و تعدیل می کنند. بنابراین مدرنیته همه کشورهای جهان را تحت تأثیر قرار داده و باعث شکل گیری الگوهای جدیدی از زندگی مشترک بدون ازدواج شده است (زاهدی اصل و فتحی، ۱۴۰۰).

این شکل از روابط در ایران برخلاف ارزش ها، هنجارهای دینی و فرهنگی است و حتی از نظر قانونی نیز منع شده است، اما برخی شواهد و مطالعات در سال های اخیر، بر افزایش این گونه روابط در بین جوانان خصوصاً در کلانشهرها دلالت دارد. افراد مختلف با فشارهای ناشی از بلوغ جنسی از یکسو و افزایش سن ازدواج از سوی دیگر و شکاف روبه گسترش میان این دو به گونه ی متفاوتی برخورد می کنند (سعید طالشی و سلطانی، ۱۳۹۷). برخی افراد برای پر کردن این خلأ به روابط مقطعی و عاشقانه روی می آورند، اما روابط عاشقانه در الگوهای پیشرفته خود، به روابط "هم خانگی" منجر می شود. الگوی جدید همه ویژگی های الگوی رابطه دوستی عاطفی را دارد، با این

1. Cohabitation

2. Brown, Schmidt, Morrow & Rougeaux-Burnes

تفاوت که این افراد با یکدیگر زندگی "زیر یک سقف" و رابطه جنسی بدون ازدواج را نیز تجربه می کنند و زندگی اقتصادی مشترکی دارند (افراشته و فرمانفرمایی، ۱۳۹۶).

از آنجا که ازدواج سفید پدیده ای جدید است می توان با سنجش نگرش افراد تا حدودی میزان شناخت آن ها را نسبت به این پدیده برآورد کرد. علاوه بر اینکه جوانان در فضای بازتری از روابط و آشنایی دو جنس با هم هستند و از هیجانان و احساسات زیادی برخوردارند و می توانند در گروه هایی با نگرش های متفاوت عضویت داشته باشند، آشنایی بیشتر آن ها با اینترنت و آشنایی با دوستانی که ممکن است خانه های مجردی و روابط خارج از چهارچوب ازدواج داشته باشند، در نگرش جوانان نسبت به ازدواج سفید می تواند از اهمیت بالایی برخوردار باشد. وجود جمعیت جوان در هر جامعه ای نیروی بالقوه عظیم توسعه در آن کشور است و جمعیت شناسان از این فرصت به عنوان پنجره طلایی نام می برند. در کشور ما امروزه فاصله بین بلوغ جنسی و بلوغ اقتصادی بیش از ده سال رسیده است. در ایران بیش از ۱۲ میلیون جمعیت جوان ایران در سن ازدواج اند که هنوز ازدواج نکرده اند افراد مختلف با فشارهای ناشی از بلوغ جنسی، از یک سو و افزایش سن ازدواج از سوی دیگر و شکاف رو به گسترش این دو به گونه های متفاوتی برخورد می کنند (رسولی، ۱۴۰۰).

پیدایش ازدواج سفید و تحولات آن

در چند دهه اخیر، نهاد "خانواده" در جهان تحولات گسترده ای داشته است؛ تحولاتی که ریشه های آن را باید در انقلاب جنسی^۱ اواخر دهه ۱۹۶۰ در کشورهای اروپایی و آمریکایی جست و جو کرد (کار^۲، ۲۰۱۱). انقلابی که به تدریج به تغییر گفتمان جنسی و تغییر اساسی در نگرش ها، اخلاق و رفتار جنسی در بسیاری از کشورهای غربی منجر شد. یکی از مهم ترین نتایج انقلاب جنسی در غرب، گسترش روابط جنسی پیش از ازدواج^۳ در این کشورها بوده است. روابطی که به تدریج نقاط دیگر جهان را نیز فرا گرفت (آزادارمکی، شریفی ساعی، ایثاری و طالبی، ۱۳۹۱).

این انقلاب با اسطوره زدایی از رابطه جنسی، آن را به امری عادی و معمولی تبدیل کرد که به راحتی در "قبل از ازدواج" دست یافتنی است. در اوایل انقلاب جنسی، هر چند به تدریج سن ازدواج در اروپا و آمریکا افزایش یافته بود، با این حال، بسیاری از افراد همچنان از ازدواج می کردند، منتها با اندکی تأخیر، اما این همه راه نبود و انقلاب جنسی، با گسترش الگوهای هم خانگی، ضربه های سخت تری را این بار نه صرفاً به اسطوره روابط جنسی، بلکه به خود ازدواج وارد کرد. در دوره های اولیه پیدایش هم خانگی، غالباً افراد فقیر، که توانایی ازدواج نداشتند، وارد این گونه روابط می شدند و مشکلات اقتصادی یکی از مهم ترین علل شکل گیری آن بود. عده ای دیگر نیز به سبب مشکلات بعد از جدایی یا مرگ شریک زندگی خود وارد این روابط می شدند. بعد از جنگ جهانی دوم، در آلمان، زنان میانسال بعد از طلاق یا مرگ شریک زندگی خود، غالباً هم خانگی را به ازدواج مجدد ترجیح می دادند، چون نمی خواستند حقوق دوران بیوگی آن ها، که دولت پرداخت می کرد، قطع شود (کریمیان، سالاری و ملکاری، ۱۳۹۴).

هنجارها و رفتارهای اجتماعی در مورد ساختار خانواده در طول ۶۰ سال گذشته تغییر کرده است. با تغییر شکل های خانواده و ویژگی های کلان اقتصادی، محققان بررسی کرده اند که چگونه این تغییرات بر افراد، خانواده ها و جوامع تأثیر گذاشته است (دیو^۴، ۲۰۲۱).

1. Sexual Revolution
2. Carr
3. Premarital Sex
4. Dew

شیوع هم‌خانگی نیز طی سی سال گذشته افزایش یافته است. یکی از بارزترین جنبه‌های آن، تغییرات اجتماعی گسترده تری است که در سراسر جهان صنعتی رخ داده است. گسترش اتحادیه‌های توافقی^۱، شاخص اصلی تغییر اجتماعی جهانی به نام "گذار مشارکتی" است، یعنی گذار از روابط مبتنی بر نقش‌های جنسیتی سنتی به روابط مبتنی بر حقوق برابر و موقعیت‌های برابرتر دو شریک. علاوه بر این، انتشار هم‌خانگی یک مؤلفه اساسی از نظریه دوم انتقال جمعیت^۲ (SDT) است. در این چارچوب، کثرت زندگی خانوادگی، که توسط تغییر ارزش‌ها و نگرش‌ها در دهه‌های گذشته هدایت می‌شود، از شمال اروپا به بقیه کشورهای توسعه‌یافته گسترش یافته است. در بلندمدت، SDT همگرایی الگوهای هم‌خانگی را به سمت مرحله نهایی که در آن هم‌خانگی و ازدواج تقریباً غیرقابل تمایز خواهند بود، مطرح می‌کند (گیولیو، ایمپیکیاتور و سیرونی^۳، ۲۰۱۹).

ازدواج سفید در سرتاسر جهان رایج‌تر شده است. تا زمانی که دو نفر با وضعیت مطلوبی زندگی هم‌خانگی دارند، مداخله قانونی انجام نمی‌شود اما هنگامی که افراد از هم جدا می‌شوند، ممکن است بخواهند در دادگاه به دنبال راه حل باشند، به ویژه در مورد تقسیم اموالی که در رابطه‌ی آن‌ها از آن استفاده شده است. پاسخ‌های حقوقی به ازدواج سفید حتی در کشورهایی که به سنت‌های حقوقی مشابهی تعلق دارند، متفاوت است و ماهیت پویای حقوق خانواده را نشان می‌دهد. در واقع، ازدواج سفید با طیف وسیعی از واکنش‌های اجتماعی، قانونی و قضایی مواجه شده است (ریزنار و استپین^۴، ۲۰۲۳).

ایران نیز از تغییرات اجتماعی فرهنگی اتفاق افتاده در جهان مصون نمانده است، به گونه‌ای که خانواده‌های ایرانی نیز در صد سال اخیر با قرارگرفتن در فرایند نوسازی در عرصه‌های گوناگون و ازجمله مناسبات بین دو جنس در فرایند کشمکش فرهنگی الگوهای سنتی و مدرن به مرحله‌ی انتقالی وارد شده‌اند و ضمن حفظ برخی از عناصر سنتی خود، برخی ویژگی‌های جامعه‌ی جدید را نیز دریافت کرده‌اند. در واقع، تغییرات ارزشی سال‌های اخیر در مناسبات اجتماعی تأثیرگذار بوده و تبعات متعددی برای جامعه به همراه داشته است. ورود و گسترش رسانه‌های ارتباطی به ویژه اینترنت در ایران سبک زندگی‌های متفاوتی را آفریده و ارزش‌های گوناگونی را شکل داده است. در این میان با بغرنج شدن مسائل اقتصادی، افزایش سن ازدواج و همچنین ورود ارزش‌های جهانی از طریق ابزارهای ارتباطی به تدریج در میان جوانان ایرانی رفتارهای جدیدی بروز کرده است که از مهم‌ترین آنها گسترش روابط جنسی پیش از ازدواج است. هرچند روابط پیش از ازدواج در ایران با انگیزه‌های گوناگون و در قالب الگوهای متفاوت شکل گرفت که یکی از شکل‌های رابطه‌ی پیش از ازدواج، پیدایش الگوی "هم‌خانگی" است (عظیم پور مقدم و پاپی نژاد، ۱۳۹۸).

مراحل شکل‌گیری ازدواج سفید: این پدیده نو ظهور اجتماعی پنج مرحله دارد که عبارت‌اند از:

۱- مرحله‌ی آشنایی

در این مرحله دختر و پسر در خیابان و یا در مکان‌های دیگر با یکدیگر آشنا می‌شوند، پس به افشا وضعیت خود می‌پردازند و دردها و محرومیت‌ها و طرد شدن‌های مکرر خود را با یکدیگر در میان می‌گذارند. در بیشتر موارد طرفین خود را غوطه‌ور در مشکلات و بدبختی‌ها معرفی می‌کنند تا حس ترحم و دلسوزی دیگران را تحریک کنند.

1. Consensual Unions
2. Second Demographic Transition Theory
3. Giulio, Impicciatore & Sironi
4. Ryznar & Stępień

۲- مرحله عاشق شدن

پس از آن که دو طرف از دردهای بی شمار، محنت های فراوان و مصائب پر تعداد خود گفتند، بیش از پیش به یکدیگر نزدیک می شوند. این نزدیکی منجر به ایجاد علقه و ارتباط محبت آمیز می شود، البته نه عشقی که موجب تعالی و رشد می گردد، بلکه عشقی که به جهت جبران محرومیت های گذشته است.

۳- مرحله به هم پیوستن

پس از آن که طرفین احساس کردند یکدیگر را می فهمند تصمیم به با هم زیستن می گیرند، لیکن چون به صورت کامل اجتماعی نشده اند و وجدان اخلاقی (سوپر ایگو) قوی ندارند، برای با هم زیستن راه کج روانه و ناهنجار را پیش می گیرند.

۴- مرحله بروز تعارض و تنش

به وضوح می توان پیش بینی کرد افرادی که تن به این رابطه می دهند، دنیایی سرشار از تعارض، درگیری و مسائل حل نشده دارند. به همین جهت، دیری نمی پاید که عشق و عاطفه اولیه به تمامی رنگ می بازد و جای خود را به نفرت و کینه و خود سرزنش گری می دهد.

۵- مرحله خاتمه زیست مشترک و احساس شرمساری

زیست سیاه مشترک دیری نمی پاید؛ چراکه به گونه ای ناهنجار شکل گرفته است. با پیدا شدن تعارض ها دو طرف قادر به بهره گیری از ساز و کارهای منطقی و عقلانی برای از میان راندن تعارض های پدید آمده و اختلافات ظاهر شده نیستند. در نتیجه به این رابطه خاتمه می دهند و چیزی جز احساس شرم و شکست برای طرفین، خصوصاً برای زن، باقی نمی ماند. در جمهوری اسلامی ایران فقط ازدواج هایی به رسمیت شناخته می شوند که در دفاتر ازدواج ثبت شوند. در این نوع ازدواج ها تکالیف دو طرف مشخص است و هر اتفاقی که پس از ازدواج بیفتد، قانون مسئولیت دو طرف را مشخص کرده است. همچنین در صورت بروز اختلاف یا موارد جرم با مراجعه به قانون می توان مسئله را پیگیری و حل کرد. در قانون جمهوری اسلامی به تبعیت از دین اسلام، ازدواج سفید به رسمیت شناخته نشده است و جرم محسوب می شود. طبیعتاً وقتی قانون اصل این ازدواج را جرم می داند هیچ گاه مسئولیت پیگیری تبعات آن را بر عهده نمی گیرد و با تبعات آن نیز همانند جرم برخورد می کند. بر اساس قانون، ازدواج های دائمی که طرفین پس از جاری شدن صیغه عقد برای ثبت آن در دفاتر ثبت اسناد رسمی اقدام نکنند، گرچه به لحاظ شرعی معتبر هستند اما قانونی نیستند و برای زوجین مجازات در پی دارد (رشیدی نژاد و واحد یاریجان، ۱۳۹۸).

علل، دلایل و انگیزه ها

رواج هرچند حداقلی پدیده "ازدواج سفید" به رغم قبح شدید فرهنگی، محدودیت های شرعی و قانونی عبور ناپذیر و فشارهای اجتماعی، به علل، دلایل، بهانه ها و زمینه های محیطی متعددی مستند است. اهم این عوامل (در سطح فردی، خانوادگی و اجتماعی) در موارد ذیل دسته بندی می شوند:

۱- عدم اعتقاد به مطلوبیت و رجحان ازدواج رسمی. برخی زنان و بلکه مردان در قالب یک اعتراض مدنی آرام به الگوی غالب و رسمی ازدواج، به ازدواج سفید تن درمی دهند. الگوی رایج از دید ایشان به رغم شروط چندگانه ضمن

عقد که در راستای اصلاح وضعیت حقوقی زن در دفترچه‌های ازدواج توسط نهادهای مسئول مندرج شده، همچنان متضمن درجاتی از ظلم و تبعیض علیه زنان است. از دید این عده، زنان هنوز هم برای خروج از منزل، ادامه تحصیل، اشتغال در بیرون، انتخاب محل سکونت، اخذ وکالت برای خروج از کشور به اجازه شوهران نیاز دارند؛ آن‌ها از برابری در حق طلاق همچنان محروم‌اند، در صورت وقوع طلاق نسبت به حضانت فرزندان خود محدودیت جدی دارند؛ قانون تقسیم اموال گردآمده در طول دوره زندگی مشترک اعمال و اجرا نمی‌شود؛ مهریه مقرر به بهانه‌های مختلف از زنان دریغ داشته می‌شود؛ اجرت المثلی که قانون در ازای خدمات درون خانگی برای زنان مقرر داشته به یک شوخی شبیه‌تر است تا حق قانونی؛ به قول و وعده‌های فریبنده مردان در ابتدای ازدواج معمولاً وفا نمی‌شود؛ آمار طلاق بالاست و ناامنی و تزلزل زندگی زن چاره‌ناپذیر است. تحمل عوارض جانکاه ناشی از طلاق و مطلقه شدن نیز بسیار شکننده است. از دید ایشان، ازدواج سفید هرچند در مقایسه با الگوی رسمی و جاری به لحاظ صوری و ثبت در اسناد کاغذی، موقعیت منحنی و دون پایه‌ای دارد و مضرات آن بیشتر از منافعش است؛ اما در مقایسه با همین الگو در شکل عملی و رایجش در میان مردم، چندان هم که برخی فکر می‌کنند، سفیهاه و غیرعقلایی نیست.

۲- بالا رفتن سن ازدواج عمدتاً به دلیل ناتوانی اقتصادی اکثریت جوانان و خانواده‌های آن‌ها از تأمین ملزومات قهری ازدواج رسمی (مثل شیربها، خرید بازار، جهیزیه، مراسم عقد و عروسی، رهن و اجاره مسکن و تأمین نفقه)، بیکاری شایع، غیرمکفی بودن درآمد حاصله در مقایسه با هزینه‌های فزاینده و به‌طور کلی بروز فاصله میان بلوغ جنسی و بلوغ اقتصادی عامل اصلی رویگردانی اکثریت جوانان از اقدام به ازدواج رسمی در سن مقتضی است.

۳- مهاجرت جوانان شهرستانی به کلانشهرها با هدف اشتغال و ادامه تحصیل در دانشگاه‌ها؛ دوری از خانواده و احساس تنهایی، نیاز عاطفی به رفیق و همدم، ضعف بنیه مالی و نیاز به کمک خرج (به ویژه برای خانم‌ها)، صعوبت تهیه مسکن اجاره‌ای به صورت انفرادی، رهایی از نظارت و کنترل خانواده و آشنایان و فشار هنجاری موجود در شهر و دیار و مناطق مسکونی مألوف و ... که خود زمینه را برای انتخاب و ترجیح این گزینه به رغم مخاطرات قهری و پیامدهای قابل پیش‌بینی آن به ویژه در خانم‌ها مساعد می‌کند. یک زن یا دختر شهرستانی با تن دادن به ازدواج سفید می‌تواند هرچند موقتاً بر برخی از مشکلات طاقت فرسای سکونت در شهرهای بزرگ فائق آید و برخی از نیازهای امنیتی، ارتباطی، عاطفی، مالی، اجتماعی و جنسی خود را هرچند به صورت متزلزل و گذرا رفع و رجوع کند. گفتنی است که پناه‌جویی و ایجاد مصونیت نسبی در مقابل تعرضات محتمل مردان هوسران و فرصت طلب، از جمله دلایل زنان و دختران شهرستانی برای تن دادن به ازدواج سفید و گره زدن خود به دیگری، ذکر شده است.

۴- ضعف یا عدم اعتقاد به بینش‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، منش‌ها، هنجارها و آرمان‌های دینی (در بعد نظری) و ضعف یا عدم التزام به رعایت احکام و فرمان‌های دینی و اخلاقی (در بعد عملی) به ویژه تحت تأثیر غلبه فرهنگ سکولار ناشی از موج‌های فرهنگی وارداتی، شبهات و گره‌های ذهنی، تلقی‌های سطحی از معارف دینی، ضعف تربیت و جامعه‌پذیری دینی، سرخوردگی از عملکرد کارگزاران نظام اسلامی، تلقی خوش‌بینانه از الگوهای زیستی مدرن و ... برخی را به دین‌گریزی و تقابل با فرهنگ و ارزش‌های دینی و مرجعیت الگویی آن در همه یا برخی ساحت‌ها سوق داده است. در تلقی برخی از دگران‌دیشان و پذیرندگان آموزه‌های فمینیستی، الگوی رسمی ازدواج در ایران عمیقاً ریشه در دین و سنت مورد تأیید دین دارد. وقوع انقلاب اسلامی و مرجعیت یابی بلامنازع دین، مانع از اعمال تغییرات جدی در این الگوی سنتی و به‌جامانده از گذشته به رغم اقتضانات دوران است. از این‌رو، کسانی که با مرجعیت دین در سطوح مختلف اجتماعی چالش می‌کنند، از پذیرش سبک زندگی دینی و مؤلفه‌های آن همچون ازدواج در الگوی مرجح آن نیز سرباز می‌زنند و به الگوهای بدیل روی می‌آورند.

- ۵- افول موقعیت و جایگاه ازدواج و زناشویی از یک پیمان الهی مقدس به یک قرارداد اجتماعی خودخواسته و تقلیل کارکردهای متنوع آن به صرف ارضای تمنیات جنسی (اصالت یابی ارضای نیاز جنسی و عاطفی طرفین در مقایسه با سایر کارکردها).
- ۶- میل به تعدی از الگوهای رفتار جنسی پذیرفته شده تحت تأثیر ورود جریان‌های فرهنگی بیگانه، الگوگیری از مراجع بیرونی، رجحان یابی سبک زندگی غربی تحت تأثیر فرایند جهانی شدن، ارتباطات میان فرهنگی گسترده به ویژه از طریق رسانه‌های جمعی جهان گستر (ماهواره‌ها، اینترنت)، محصولات فرهنگی وارداتی (مثل سریال‌های تلویزیونی، فیلم‌های سینمایی، بازی‌های رایانه‌ای و ...).
- ۷- میل وافر برخی از مردان و زنان، به کام جویی موقت، تکرارپذیر و تجدیدشونده با شرکای جنسی مختلف تحت تأثیر روحیه عشرت طلبی، تنوع خواهی و لذت جویی هواپرستانه و عاری از هر نوع تعهد و مسئولیت مدنی و اخلاقی؛ جالب اینکه برخی از طالبان ازدواج سفید، در بیان چرایی ترجیح خود، به فقدان قیدوبندهای مدنی و امکان‌رهایی آسان از تعلقات نیم بند آن استناد جسته‌اند.
- ۸- ادعای اینکه این هم‌خانگی موقت بالقوه می‌تواند پیش‌زمینه‌ای برای حصول آشنایی بیشتر طرفین با ویژگی‌های شخصیتی و خلق و منش یکدیگر و بستری مطمئن جهت اتخاذ تصمیم واقع‌بینانه در خصوص ازدواج رسمی، فراهم آورد.
- ۹- توسل به توجیهات فریبنده. برخی افراد، ازدواج سفید را به اشتباه و از روی ناآگاهی، همان ازدواج موقت دارای مجوز شرعی می‌پندارند، عدم وجود صیغه را نشانه معاطاتی بودن آن، فقدان رضایت پدر را به اختلافی بودن آرای فقها در این خصوص و کاستی‌های دیگر آن را به گونه‌های مختلف توجیه می‌کنند. از دید ایشان، داشتن برخی شروط (مثل بلوغ، آگاهی، اختیار، رضایت و تصمیم) برای مشروعیت آن کافی است.
- ۱۰- بالا رفتن سن ازدواج و عدم امید به یافتن همسر مناسب یا ممانعت خانواده از ازدواج با فرد موردعلاقه (توجیه برخی خانم‌ها برای تن دادن به این الگو).
- ۱۱- تجربه طلاق و شکست در ازدواج یا ازدواج‌های قبلی و احساس عدم موفقیت در تأمین ملزومات زندگی مشترک رسمی و دائمی.
- ۱۲- احساس استقلال (پسر با دختر) و خوداتکایی به دلیل زندگی طولانی مدت در فضای عاری از نظارت و کنترل والدین (به ویژه به دلیل طلاق آن‌ها) و سایر بستگان تأثیرگذار.
- ۱۳- فرار دختران از خانه و احساس طردشدگی از سوی خانواده (به ویژه برای دخترانی که اغفال توسط شیاطین را تجربه کرده‌اند).
- ۱۴- زوال دوشیزگی به دلیل برخی اشتباهات و درگیر شدن در روابط پرخطر جنسی که ممکن است ادامه حضور در این چرخه را به رغم تمایل توجیه کند.
- ۱۵- وجود برخی اختلالات شخصیتی تحت تأثیر تجربه‌های تلخ زندگی و تربیت ناسالم.
- ۱۶- برخی زمینه‌های محیطی نیز در این خصوص نقش تسهیل‌کننده و ترغیب‌کننده دارند. برای نمونه، رواج درجاتی از بی‌بندوباری ارتباطی تحت تأثیر لیبرالیسم اخلاقی، اعتقاد به تشابه و برابری جنسیتی تحت تأثیر آموزه‌های فمینیستی و تحقق آن در الگوی ازدواج سفید، زندگی در شهرهای بزرگ و دوری از نظارت خانواده و فشار هنجاری محیط‌ها و محله‌های کوچک (و احساس گمنامی و دوری از تیررس نگاه‌های معنی‌دار آشنایان)، دسترسی آسان به مسکن اجاره‌ای (تحت تأثیر مساعدت آژانس‌ها و مالکان منازل و حس ترحم نسبت به شهرستانی‌های مهاجر)، آپارتمان نشینی (و امکان مخفی داشتن رابطه به دلیل عدم ارتباط همسایگان با یکدیگر، عدم کنجکاوی و تفحص از

احوال یکدیگر به بهانه عدم جواز ورود به حریم خصوصی افراد، عدم امکان تشخیص روابط رسمی و غیررسمی افراد از طریق علائم ظاهری)، سنگینی بار تعهدات عرفی و قانونی ازدواج رسمی، بالا رفتن نرخ طلاق در جامعه و ترس از ابتلای بدان در آینده زندگی و تحمل پیامدها و هزینه های قهری آن به ویژه برای زنان مطلقه و... گفتنی است که مهاجران خارجی در برخی کشورهای غربی گاه با هدف اخذ ویزا و حل مشکل اقامت، (برخورداری از منافع و امتیازات اقامت) و مصونیت از تهدیدها و مجازات های معمول، به این نوع ازدواج صوری توسل می یابند (شرف الدین و عراقی، ۱۳۹۸).

راهکارهای مقابله با ازدواج سفید

- بهبود وضعیت اقتصادی در جامعه، کاهش نابرابری های اقتصادی و ارائه تدبیر از سوی مسئولان در راستای کاهش فقر؛
- توجه به جامعه پذیری دینی، تقویت ایمان مذهبی، گسترش ارزش ها و باورهای دینی و مهار بی بندوباری اخلاقی؛
- ایجاد فضای امن و صمیمانه در خانواده برای جلوگیری از فرار فرد جوان از موقعیت نامطلوب و آزاردهنده و توجه بیشتر خانواده ها به آینده ی فرزندان و نوع روابط دختران و پسران با یکدیگر؛
- آگاهی بخشی به جوانان در مورد انواع روش های شناخت قبل از ازدواج و تشویق آنان به ازدواج رسمی به عنوان امن ترین سبک زندگی زوجین؛
- آگاهی بخشی در زمینه پیامدهای ازدواج سفید به عنوان رابطه ای غیرمتعهدانه و غیررسمی و مشکلات مختلف پس از اتمام رابطه (خصوصاً مسائل عاطفی) و ارائه برنامه ای جهت تغییر نگرش افراد نسبت به این نوع رابطه و کاهش الگوپذیری از فرهنگ بیگانه و متناقض با فرهنگ ایرانی؛
- کاهش رسومات دست و پاگیر مربوط به مراسم ازدواج از قبیل مهریه، خرید وسایل عروسی و تالار و ... که این رسومات هزینه اقتصادی بالایی را به همراه دارد و ترویج فرهنگ ازدواج آسان؛
- اقدامات مقتضی برای رفع مشکلات موجود در مسیر ازدواج جوانان (اعطای وام ازدواج، ایجاد شغل، ساخت مسکن
- تقویت نهادهای مدنی و خیرین جامعه برای مشارکت و سرمایه گذاری در امر ازدواج؛
- اطلاع رسانی، ایجاد حساسیت در فرهنگ عمومی و تقویت فرایندهای نظارتی و کنترلی برای روند وقوعی این پدیده در کلانشهرها (به جای مخفی کاری و کتمان آن)؛
- ایجاد زمینه برای انجام تحقیقات علمی پیرامون این موضوع و ابعاد مختلف آن؛
- اعمال مجازات های سخت علیه واسطه ها و ترویج کنندگان این پدیده.

بحث و نتیجه گیری

ازدواج سفید در ایران به عنوان پدیده ای غیرمنتظره، چند سالی است که در برخی شهرهای بزرگ هرچند به صورت پنهان در میان برخی جوانان رواج یافته است و به دلیل تداوم زمینه ها و شرایط محیطی، روندی رو به گسترش دارد. بحث ازدواج سفید در کشور ما با کشورهای دیگر متفاوت است؛ در کشورهای دیگر تغییرات فرهنگی و ارزشی باعث رواج این سبک از زندگی شده، ولی در کشور ما مسائلی که برسر راه ازدواج است (وضعیت اقتصادی، آداب و رسوم دست و پا گیر، تشریفات پرهزینه و ...) افراد را به سمت ازدواج سفید سوق می دهد. در حال حاضر نیاز داریم که در سیاست گذاری هایمان روی حل مسأله ی اقتصادی تمرکز کنیم و با حل مشکل اشتغال می توان مسأله ی ازدواج را تا حدودی حل کرد. با توجه به شیوع این پدیده در میان افراد جامعه، نقش حاکمیت، رسانه ملی و

خانواده به عنوان تاثیرگذارترین عوامل، بسیار حائز اهمیت است و نیازمند تدابیر آموزشی مفید و مؤثر می باشد. امید است مسئولین امر به پدیده ازدواج سفید در جامعه توجه کنند و جلوی ترویج آن را بگیرند.

منابع

- آزادارمکی، تقی، شریفی ساعی، محمدحسین، ایثاری، مریم، طالبی، سحر (۱۳۹۱). هم‌خانگی؛ پیدایش شکل‌های جدید خانواده در تهران. *فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی*، سال سوم، شماره ۱.
- افراشته، مه‌ری، فرمانفرمایی، تکتیم (۱۳۹۶). شناسایی عوامل نفوذ فرهنگی در تمایل افراد به نوع جدید زندگی زوجین (هم‌خانگی). *مجله مدیریت فرهنگی*، سال یازدهم، شماره ۳۷.
- امجدی، فرزانه، شکرپیگی، عالییه، معدنی، سعید (۱۳۹۹). برساخت اجتماعی ازدواج سفید. *مجله پژوهش‌های جامعه شناختی*، سال چهاردهم، شماره ۱ و ۲.
- رسولی، الهام (۱۴۰۰). نگرش جوانان درباره ازدواج سفید. *ماهنامه آفاق علوم انسانی*، سال پنجم، شماره ۵۰.
- رشیدی نژاد، زهرا، واحد یاریجان، یونس (۱۳۹۸). وجوه تفاوت و تشابه ازدواج موقت با پدیده ازدواج سفید. *فصلنامه نامه الهیات*، سال دوازدهم، شماره ۴۸.
- رضانی فر، حدیثه، آدیش، محمدعلی (۱۳۹۷). مطالعه‌ی تجربه‌ی زیسته‌ی افراد در مورد ازدواج سفید در ایران (مطالعه‌ی کیفی جوانان شهرستان گیلان). *فصلنامه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی-فرهنگی*، دوره هفتم، شماره ۱.
- زاهدی اصل، محمد، فتحی، منصور، محمدزاده، رقیه (۱۴۰۰). تجارب و چالش‌های دختران با سابقه هم‌خانگی. *فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال بیست و یکم، شماره ۸۰.
- سعید طالشی، لیلا، سلطانی، امان الله (۱۳۹۷). نقش ویژگی‌های شخصیتی و جمعیت شناختی در پیش‌بینی نگرش به ازدواج سفید در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان. *مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، دوره سوم، شماره ۲۴.
- شرف الدین، سید حسین، عراقی، جلال (۱۳۹۸). بررسی تحلیلی ابعاد مختلف ازدواج سفید در ایران (مؤلفه‌ای از سبک زندگی غربی). *دوفصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌نامه سبک زندگی*، سال پنجم، شماره ۹.
- عظیم پور مقدم، عظیم، پاپی نژاد، فاطمه (۱۳۹۸). راهکارهای مقابله با ازدواج سفید از منظر قرآن و روایات. *مجله مطالعات راهبردی زنان*، دوره بیست و یکم، شماره ۸۴.
- کریمیان، نادر، سالاری، سمانه، ملک‌اری، بختیار (۱۳۹۴). رابطه هم‌خانگی در ایران: بررسی کیفی علل و انگیزه‌های گرایش به آن. *فصلنامه مطالعات روانشناسی*، سال ششم، شماره ۲۱.

- Brown, K., S., Schmidt, B., Morrow C., Rougeaux-Burnes, G. (2023). Pre-Cohabitation Conversations for Relationships: Recommended Questions for Discussion. *Contemporary Family Therapy*, 45, 131-145.
- Carr, D. (2011). Premarital Sex in America: How Young Americans Meet, Mate, and Think about Marriage by Mark Regnerus and Jeremy Uecker. *American Journal of Sociology*, Vol. 117, No. 3.
- Dew, J. (2021). Ten Years of Marriage and Cohabitation Research in the Journal of Family and Economic Issues. *Journal of Family and Economic Issues*, 42 (Suppl 1).
- Giulio, P. D., Impicciatore, R., Sironi, M. (2019). The changing pattern of cohabitation: A sequence analysis approach. *Demographic Research*, Vol. 40, No. 42.

Ryznar, M., Stepień, A. (2023). The Legal Framework of Cohabitation. *Handbook on Family Policy*, Oxford University Press, pp. 462-476.